
Państwo i Społeczeństwo

2016 (XVI) nr 2

e-ISSN 2451-0858

ISSN 1643-8299

Joanna Aksman

**ALTERNATYWNE METODY NAUCZANIA W SZKOLE,
POZA SZKOŁĄ I NA UCZELNI - NA PRZYKŁADZIE
WSPÓŁPRACY UNIwersYTETU DZIECI I KRAKOWSKIEJ
AKADEMII IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO**

**Alternative methods of teaching at school and outside of school
and at university cooperation between Childrens University
and Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University**

The author discusses the current state of alternative education and describes views presented in scientific literature and in the media, showing also Polish parents interest in alternative education. In the main part of the article a research method was presented as an alternative method to work with children at school, outside of school and at university. The idea was shown on the basis of cooperation between Childrens University and Andrzej Frycz Modrzewski University in Krakow, the outcome of which was a series of classes for pedagogy students and a series of lessons for children conducted with the use of alternative research method which took place on the university premises. Finally the author assigns the presented method (following Kupisiewicz's thought) to the category of incomplete alternative approaches which refer to individual elements of educational process.

Key words: alternative education, alternative methods, media education of children and students, Childrens University

Wprowadzenie

Przełom XX i XXI wieku obfitował i wciąż obfituje w liczne rozwiązania alternatywne w polskiej edukacji. O tych niezmiernie dynamicznych zdarzeniach zapewne zadecydował historyczny fakt możliwości realizacji idei, czekających długo na światło dzienne po długich latach totalitarnego reżimu. Cieszy fakt, że pomimo tylu lat nie zniknęła, często niszczone, nauczycielska kreatywność i twórczość. Obraz tych alternatywnych pomysłów na nową edukację mogliśmy obserwować przede wszystkim w okazałych tomach wielokrotnie cytowanych publikacji pod redakcją Z. Melosika i B. Śliwerskiego, a poświęconym właśnie edukacji alternatywnej¹.

Jak pisze, recenzująca tę bogatą treściowo publikację, Renata Nowakowska-Siuta:

Tajemnica niezmienności dążeń reformatorskich, w tym również tych, związanych z ruchem alternatywnej edukacji, tkwi (...) nie tylko w ideologii pedagogicznego indywidualizmu, neoromantyzmu lub pedagogiki oporu, ale z coraz silniej odczuwanej przez szeroko pojmowanych wychowawców potrzeby odstąpienia od odczłowieczających struktur i praktyk edukacyjnych na korzyść rzeczywistej, a nie tylko deklarowanej humanizacji procesu kształcenia i wychowania. Stąd też najprawdopodobniej tak szerokie zainteresowanie, tak wielu pedagogów, problematyką wielości dróg wiodących do edukacyjnego i wychowawczego powodzenia².

O tym, że spór o edukację alternatywną jest wciąż bardzo aktualny piszą we wstępie do omawianej publikacji sami jej autorzy.

Spór o pedagogikę i edukację alternatywną jest podtrzymywany w wielu publikacjach teoretyków i praktyków oświatowych, podczas konferencji, sesji, w mediach oraz w programach i w treściach kształcenia nauczycieli czy wychowawców, ponieważ jest on symptomem nieustającej walki o wolność w kształceniu i wychowaniu młodego pokolenia³.

Ta walka uzewnętrznia się także we współczesnych mediach. Przykładem niech będzie obszerny artykuł z „weekendowej gazety”, zatytułowany *Koniec tradycyjnej szkoły. Unschooling po polsku*⁴, podkreślający między innymi skostniałość systemu polskiej edukacji, brak opieki psychologiczno-pedagogicznej, opresyjną dyscyplinę, brak podmiotowości w podejściu do ucznia oraz małą liczbę praktycznych zajęć w szkole. Powyższe uszczerbki coraz częściej obserwują rodzice polskich dzieci, co w konsekwencji powoduje podjęcie decyzji o zdoby-

¹ Szczególnie: *Edukacja alternatywna w XXI wieku*, red. Z. Melosik, B. Śliwerski, Kraków 2010.

² R. Nowakowska-Siuta, *Recenzja: Zbyszko Melosik, Bogusław Śliwerski (red. naukowa), Edukacja alternatywna w XXI wieku, Kraków 2010, ss. 646 wraz z płytą DVD: Problemy współczesnej edukacji-rekonstrukcja założeń polityki oświatowej oraz modeli kształcenia w ponowoczesnym świecie, kierownik projektu badawczego – Bogusław Śliwerski, „Ruch Pedagogiczny” 2011, nr 3–4.*

³ *Edukacja alternatywna w XXI wieku...*, *op. cit.*, ze wstępu.

⁴ http://weekend.gazeta.pl/weekend/1,152121,17770791,Koniec_tradycyjnej_szkoly__Unschooling_po_polsku_.html [dostęp: 6.05.2016].

waniu wiedzy przez ich dzieci poza murami szkoły, a nawet w warunkach domowych. Wybierają bowiem coraz częściej edukację alternatywną. Rodzice zatem poszukują szkoły, o której pisze Małgorzata Żytko:

Szkoła przyszłości powinna być nastawiona na współpracę, wychowanie, przygotowanie do *życia*, a nie tylko zdawanie egzaminów i osiąganie wysokich wyników w rankingach. Rola dzisiejszej szkoły w zdobywaniu wiedzy radykalnie się zmniejsza, uczniowie opanowują w niej ok. 30 proc. wiedzy, większość zaś zdobywają poza nią, z rodzicami, na zajęciach dodatkowych. Znaczenia szkoły nie można zredukować do produkowania edukacyjnej, a może egzaminacyjnej wartości dodanej (...). Szkoła powinna być niehierarchiczna, demokratyczna, a także bezpieczna i przyjazna⁵.

O kwestii rozwoju polskiej szkoły i dokonujących się w niej zmianach pisali także wybitni polscy pedagodzy współczesnych czasów, między innymi: Wincenty Okoń, Czesław Kupisiewicz, Henryka Kwiatkowska, Joanna Rutkowiak, Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwierski, Bolesław Niemierko. Warto podkreślić, że do nauki wprowadzono nawet pojęcie scholiologii – jako nauki o szkole, przedstawiano jej możliwy rozwój, oparty na różnych teoriach doprowadzających do koniecznej koncentracji na uczniach⁶. Powstało wiele publikacji mogących stanowić dobre wzorce do działań w szkole.

Przy okazji 35-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (maj 2016 r.) naukowcy podkreślali jednak fakt istniejącego wciąż braku widocznych powiązań pomiędzy teorią a praktyką edukacyjną. A przecież o konieczności takich powiązań już w latach 80. XX wieku pisał Stanisław Palka⁷. Wiele publikacji tego autora, aż do czasów współczesnych, ukazuje potrzebę łączenia teorii i praktyki dydaktycznej⁸. Także odbywające się co trzy lata od 1981 roku zjazdy pedagogiczne w Polsce, jako główne tematy, podejmowały kwestie łączenia praktyki i teorii pedagogiki. Był to chociażby VII Zjazd Pedagogiczny, jaki odbył się w Toruniu, zatytułowany: „Po życie sięgać nowe. Teoria i praktyka”. Mimo licznych prób podkreślania znaczenia wspólnoty i zależności pomiędzy teorią a praktyką, zauważa się wciąż silną potrzebę powoływania inicjatyw zmierzających do konsolidacji obu stojących za nimi środowisk. Wyraził to dobitnie podczas opisywanej wyżej, jubileuszowej konferencji Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Stefan Kwiatkowski zadając zgromadzonym naukowcom pytanie: czy wszystko zrobiliśmy, aby nasze koncepcje, modele, teorie trafiły do praktyki? Jak wygląda w Polsce popularyzacja teorii?⁹

⁵ *Ibidem*.

⁶ J. Kuźma, *Nauka o szkole. Studium monograficzne. Zarys koncepcji*, Kraków 2011.

⁷ S. Palka, *Nauki pedagogiczne a praktyka edukacyjna*, Kraków 1989.

⁸ S. Palka, *Pedagogika w stanie tworzenia. Kontynuacje*, Kraków 2003; M. Myszowska-Litwa, *Pedagogika ogólna a teoria i praktyka dydaktyczna*, Kraków 2011.

⁹ Wypowiedź S. Kwiatkowskiego przy okazji 35-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, maj 2016.

Odpowiedź na powyższe pytanie nie jest w pełni satysfakcjonująca. Życzylibyśmy sobie, aby praktycy edukacyjni mogli współpracować z zespołami naukowców z uczelni wyższych w podejmowanych badaniach, jako członkowie tych badań, a nie tak jak to częściej obserwujemy jako wykonawcy stworzonych przez teoretyków instrukcji.

Obok niesatysfakcjonujących powiązań teorii z praktyką edukacyjną, drugą przyczyną poszukiwań alternatywnej edukacji, wyrażaną także przez współczesnych rodziców, jest niezadowolenie z systemu kształcenia nauczycieli¹⁰. Brak egzaminów wstępnych na studia nauczycielskie lub egzaminów państwowych na zakończenie studiów, spłylenie treści i ilości godzin w standardach kształcenia nauczycieli to zapewne niektóre z powodów zwracania uwagi rodziców na braki w przygotowaniu pedagogicznym młodych lub początkujących pedagogów.

Zatem rodzice, jak obserwujemy, wybierają często zarówno szkoły alternatywne, realizujące podstawę programową, jak i formy alternatywnej edukacji pozaszkolnej. Formą, jaką chciałabym przybliżyć, a która cieszy się ogromnym zainteresowaniem rodziców, są działania podejmowane przez Uniwersytet Dzieci.

Uniwersytet Dzieci to fundacja, która promuje nowoczesną edukację dzieci. Działa od 2007 roku w kilku miastach Polski: Bielsko-Białej, Wrocławiu, Warszawie, Olsztynie i Krakowie. Rozwija pasje i zainteresowania naukowe dzieci w wieku 6–13 lat, wynikające z naturalnych pytań dzieci o zasady panujące w otaczającym nas świecie. Program zajęć odbywających się w soboty i prowadzonych przez odpowiednio przeszkolone grono naukowców, znacznie wykracza poza program szkolny. Opisywana Fundacja nie zawęża swoich działań tylko do dzieci, także dla rodziców organizowane są metodyczne zajęcia z różnorodnych treści dotyczących psychologiczno-pedagogicznych aspektów kształcenia i wychowania dzieci. Nader ciekawą inicjatywą, jaką chciałabym w artykule bliżej przedstawić, jest inicjatywa dzielenia się, wypracowaną przez Fundację, **metodą pracy badawczej** z nauczycielami¹¹.

Metody alternatywne w szkole (na przykładzie działań Uniwersytetu Dzieci)

Nie wszystkie dzieci mogą przyjechać do dużych miast i poczuć atmosferę uczelni wyższych, dlatego w Fundacji opracowano kolejną inicjatywę wartą zaproponowania polskim nauczycielom. Od roku 2009 naukowcy przyjeżdżali do zgłaszających się szkół i prowadzili zajęcia dla uczniów klas 1–3. Aby dostęp do opracowanej metody miało jeszcze więcej dzieci Fundacja zorganizowała bezpłatne seminaria dla nauczycieli, poświęcone konstruowaniu zajęć szkolnych według metody pracy badawczej. Tym samym nauczyciele, przy pomocy me-

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ www.siepomaga.pl/f/uniwersytetdzieci [dostęp: 14.05.2016].

todyków Fundacji, sami mogli tworzyć scenariusze lekcji – realizujące założenia podstawy programowej, ale w sposób kreatywny, nowoczesny i pozwalający na własne poznawanie nauki. Co więcej scenariusze te, po analizie metodyka, mogły być zamieszczone na stronie internetowej Uniwersytetu Dzieci i służyć innym pedagogom.

Na czym polega opracowana przez pracowników Fundacji metoda?

Nauczyciele otrzymują ważną, także dla prowadzącego zajęcia nauczyciela akademickiego, formatkę składającą się z czterech pół pytań, na które musi odpowiedzieć sobie prowadzący zajęcia przed ich realizacją. Formatkę tą obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Formatka do realizacji zajęć metodą pracy badawczej, opracowana przez Fundację Uniwersytet Dzieci

Tematyka/Tytuł zajęć

<p>Co jest ciekawe dla dzieci?</p> <p>Z jakiego powodu robisz te zajęcia?</p> <p>Jakie pytanie dziecka za tym stoi? Jeśli nie ma tu pytania dziecka, co takiego w tym temacie, w tych zajęciach wciągnie dzieci (albo na poziomie tematyki albo na poziomie działań)?</p> <p>Jakie ciekawe pytanie sam/a sobie zadajesz?</p>	<p>Co ja (student/nauczyciel) chcę przekazać?</p> <p>Z jaką wiedzą wyjdą dzieci?</p> <p>To nie musi być wiedza, może to być postawa, przesłanie, nabycie świadomości. Co ja chcę tymi zajęciami powiedzieć o świecie dzieciom?</p>
<p>Co dzieci będą badać? Czego będą się dowiadywać?</p> <p>Czyli jak brzmi pytanie badawcze?</p>	<p>Jak dzieci będą badać? Co będą robić?</p> <p>Czyli co dokładnie dzieci będą robić?</p> <p>W jaki sposób odpowiedzą na pytanie badawcze?</p>

Źródło: materiały szkoleniowe Fundacji Uniwersytet Dzieci.

Niezbędne elementy scenariusza zajęć są także odmienne od tradycyjnego schematu prowadzonych w szkole lekcji. Obok celów, znacznie okrojonych jak to obserwujemy w porównaniu z tradycyjnymi konspektami zajęć szkolnych, na pierwszym miejscu znajduje się tutaj pytanie badawcze i przewidziana na nie odpowiedź oraz zadanie zadane przed zajęciami oraz po zajęciach. Zadania te spełniają ważną rolę, pierwsze we wzbudzeniu ciekawości dziecka, drugie w utrwaleniu odpowiedzi na zadane pytanie badawcze. Wzór scenariusza do wyżej opisanej metody zostanie przedstawiony poniżej.

Warto dodać, że w opisywanej metodzie obowiązkowymi elementami lekcji są: wzbudzanie ciekawości, nawiązywanie do zadania domowego, aktywność prowadząca do odpowiedzi na pytanie badawcze oraz podsumowanie.

Tabela 2. Scenariusz lekcji do metody pracy badawczej, opracowany przez Fundację Uniwersytet Dzieci

SCENARIUSZ	
Cele zajęć:	
– cel główny	
Jest jeden. Jest to jedno zdanie twierdzące rozpoczynające się od słowa “Uczeń”, które mówi, po co robimy te zajęcia, pokazuje, jaką ważną wiedzę, umiejętność lub postawę realizują te zajęcia.	
– cele szczegółowe	
Jest ich zawsze kilka. Proszę zapisać je w postaci zdań z czasownikami operacyjnymi.	
Pytanie badawcze:	
Odpowiedź na pytanie badawcze:	
PRZEBIEG:	
Rodzaj aktywności:	Opis działań:
Zadanie przed zajęciami	
(ukierunkowanie aktywności dziecka, wprowadzenie w tematykę zajęć)	
Zadanie po zajęciach	
(zadanie nawiązujące do treści prezentowanych podczas zajęć; ma być twórcze, w miarę możliwości badawcze)	

Źródło: materiały szkoleniowe Fundacji Uniwersytet Dzieci.

Według pomysłodawców prowadzący powinien tak podzielić aktywność na lekcji, aby 1/3 tej aktywności należała do prowadzącego (np. pogadanka, pokaz doświadczenia, wykład, pokaz eksponatów, wyświetlenie prezentacji, filmu), kolejna 1/3 do uczniów (np. obserwacja doświadczenia, zabawa ruchowa, wywiad, karta pracy, praca zespołowa, wykonanie doświadczenia) i ostatnia 1/3 czasu aktywności była aktywnością wspólną uczniów i prowadzących (np. wspólna dyskusja, asystowanie prowadzącemu).

Przyglądając się tej propozycji dochodzimy do wniosku, że zaprezentowany sposób prowadzenia lekcji, oparty na metodzie pracy badawczej, należy oczywiście do znanych nam już z podziałów Wincentego Okonia metod samodzielnego dochodzenia do wiedzy i zalicza się do tzw. metody problemowej. Sama metoda nie jest może innowacyjna, ale sposób, w jaki została zorganizowana i opisana, powoduje, że tworzy bardzo ciekawą, alternatywną propozycję dydaktyczną, rzetelnie opracowaną, a także sprawdzaną od strony metodycznej.

Metody alternatywne poza szkołą, na uczelni (na przykładzie działań Uniwersytetu Dzieci i Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)

Uniwersytet Dzieci współpracuje z wieloma uczelniami wyższymi. W Krakowie są to: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Akademia Wychowania Fizycznego, Politechnika Krakowska, Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie oraz Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Naukę popularyzuje przez metodę pracy badawczej wśród dzieci, nauczając wykładowców akademickich, w jaki sposób prowadzić zajęcia dla najmłodszych. W Krakowskiej Akademii prowadzone są, przez red. Jacka Przybylskiego, w duchu tej idei warsztaty w kategorii: *Inspiracje*¹², zatytułowane: Jak zrobić swój pierwszy film?

Zajęcia, obejmujące swym zasięgiem szeroko rozumianą edukację medialną dzieci, cieszą się dużą popularnością zarówno wśród dzieci, jak i rodziców. Być może dlatego, że ten rodzaj edukacji pomijany jest często w polskich szkołach, bowiem nie wynika bezpośrednio z obowiązkowych do realizacji tematów podstawy programowej.

Drugą formą popularyzacji metody pracy badawczej, używanej w scenariuszach zajęć Uniwersytetu Dzieci, była realizowana w roku akademickim 2014/15 koncepcja zajęć przeznaczona dla przyszłych nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. To działalność pionierska skierowana po raz pierwszy do studentów. Na jej realizację pozwoliła, prowadzona w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, innowacyjna koncepcja edukacji medialnej studentów pedagogiki¹³. Punktem wyjścia tej koncepcji była definicja środków wyrazu przedstawiona przez Johna Fiske¹⁴ w 1999 r. Wyróżniał on trzy kategorie środków wyrazu:

- Środki prezentacyjne (słowa, gesty, twarz, ciało) – akty komunikacyjne;
- Środki reprezentacyjne (książki, obrazy, fotografie, architektura, pisanstwo) dzieła komunikacyjne;
- Środki mechaniczne (radio, telewizja, Internet) przesyłające informacje, zależne od techniki.

Sugerując się powyższym podziałem środków wyrazu, ułożono w ten sposób przedmioty na poszczególnych trzech latach studiów nauczycielskich I stopnia oraz na studiach je nadbudowujących, studiach magisterskich.

¹² Pozostałe kategorie zajęć dla dzieci w uczelniach wyższych to: *Odkrywanie, Tematy, Mistrz i Uczeń, Zajęcia dla Rodziców*, www.uniwersytetdzieci.pl [dostęp: 14.05.2016].

¹³ J. Aksman, *Edukacja medialna w kształceniu nauczycieli w młodszym wieku szkolnym (na przykładzie działań w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)*, [w:] *Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych*, red. A. Ogonowska, G. Ptaszek, Kraków 2015.

¹⁴ J. Fiske, *Wprowadzenie do badań nad komunikowaniem*, Wrocław 1999, s. 16.

Fot. 1. i 2. Inspiracje: Jak zrobić swój pierwszy film? Warsztat dla dzieci z Uniwersytetu Dzieci prowadzony w Studio TV Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego przez red. Jacka Przybylskiego z Zespołem

Obraz ich ułożenia i realizacji idei edukacji medialnej, wśród studentów pedagogiki, przedstawiają schematy 1 i 2.

Schemat 1. Przedmioty realizujące ideę edukacji medialnej na studiach I stopnia na kierunku pedagogika (koncepcja realizowana w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)

Rok I	Rok II	Rok III
		
<ul style="list-style-type: none"> – Media w edukacji – Dydaktyka – Technologia informacyjna – Przedmioty do wyboru: – Komunikacja audiowizualna – Warsztaty fotograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> – Emisja głosu – Komunikacja interpersonalna – Dziedzictwo kulturowe – Elementy teorii estetyki i analizy dzieła – Współczesna literatura dziecięca z elementami bajkoterapii oraz metodyki edukacji zintegrowanej 	<ul style="list-style-type: none"> – Wychowanie przez sztukę z elementami arteterapii – Metodyka edukacji komputerowej i bibliograficznej Zajęcia prowadzone w studio TV: – Elementy krytyki mediów – Warsztaty zachowań medialnych

Schemat 2. Przedmioty realizujące ideę edukacji medialnej na studiach II stopnia na kierunku pedagogika (koncepcja realizowana w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)

Rok I	Rok II
	
<ul style="list-style-type: none"> – Podstawy dydaktyki ogólnej – Współczesne tendencje w pedagogice przedszkolnej i wczesnoszkolnej – Metodyki edukacji zintegrowanej Do wyboru: m.in. terapia przez literaturę 	<ul style="list-style-type: none"> – Kultura żywego słowa i zachowania sceniczne (zajęcia prowadzone przez aktorów) – Emisja głosu – Edukacyjne zastosowania mediów (zajęcia twórcze tworzenia mediów edukacyjnych)

W przypadku nauczycieli ułożenie przedmiotów na studiach zakłada:

- najpierw *autopoznanie* (np. przedmioty: komunikacja interpersonalna, kultura żywego słowa i zachowania sceniczne);
- *równoległe przedstawienie wiedzy o mediach* (np. przedmioty: Media w edukacji, Dziedzictwo kulturowe, Elementy krytyki mediów, Terapia przez literaturę);

- a dopiero potem *autoprezentację i tworzenie własnych przekazów medialnych* (Warsztaty filmowe i telewizyjne dla pedagogów, Edukacyjne zastosowania mediów).

Zajęcia praktycznie są co roku dostosowywane do realizowanych w uczelni lub w najbliższym otoczeniu projektów edukacyjnych.

Alternatywne metody nauczania na uczelni

Współpraca metodyków z Uniwersytetu Dzieci z pracownikami naukowymi KAAFM realizowana była w celu przygotowania przyszłych nauczycieli do tworzenia i działania metodami alternatywnymi we własnej pracy zawodowej. Jak sądzą prowadzący tą współpracę (Agnieszka Napor, Joanna Aksman, Jacek Przybylski) i jak pokazała ewaluacja studencka jest to bardzo dobry przykład praktycznego wykorzystania wypróbowanych już wzorców działania dydaktycznego w działaniach akademickich.

Metoda pracy badawczej została przedstawiona studentom podczas realizacji przedmiotu: *Warsztaty filmowe i telewizyjne dla pedagogów*, realizowanym w roku akademickim 2014/2015, w poszczególnych etapach działań: część I, II i III (przedstawionych poniżej).

Materiał dydaktyczny: Etapy działań w realizacji efektów kształcenia założonych na przedmiocie: *Warsztaty filmowe i telewizyjne dla pedagogów*

Część I

1. Metoda pytań i doświadczeń, przykłady pytań dzieci: np.

Ile promieni ma słońce?

Czy można wyprzedzić czas?

Dlaczego się zakochujemy?

Czy balon pęknie jak na nim usiądziemy? itd.

2. Istota myślenia naukowego i doświadczenia.

Część II

1. Zapoznanie się z serwisem scenariuszelekcji.edu.pl, wybór i omówienie gotowego scenariusza.

2. Prezentacja wybranych scenariuszy i realizacja fragmentów lekcji.

3. Praca nad własnymi scenariuszami do nowych pytań dzieci.

Pytania dzieci:

Dlaczego kwiaty pachną?

Dlaczego nie można grać jajkami w ping-ponga?

Jak myją zęby zwierzęta w ZOO?

Czy sól może zdobić?

Czy rośliny mają skórę, żyły i kości?

Jak latają samoloty?

Pytania, na które musi odpowiedzieć nauczyciel:

Co jest ciekawe dla dzieci?

Co ja (student/nauczyciel) chcę przekazać?

W będą badać dzieci?

Jak dzieci będą badać? Co będą robić?

Część III

1. Osadzenie scenariusza w podstawie programowej i omówienie konspektów.
2. Tworzenie scenariusza filmu (opis miejsc nagrania i profile spikerów).
3. Przedstawienie scenariusza na wspólnych zajęciach ze studentami dziennikarstwa, przekazanie uwag do realizacji.
4. Tworzenie filmów przez studentów dziennikarstwa.
5. Prezentacja filmów i ich krytyczny ogląd (studenci pedagogiki i dziennikarstwa).
6. Wybór najlepszych filmów do prezentacji w serwisie Uniwersytetu Dzieci

Źródło: oprac. Agnieszka Napora, metodyk Uniwersytetu Dzieci, i Joanna Aksman, pracownik naukowy Krakowskiej Akademii KAAFM.

Studenci z wielkim zainteresowaniem brali udział w zajęciach. Stworzyli ciekawe scenariusze używając, odmiennego niż dotychczas, schematu konspektu zajęć. Praca w grupach nad badawczymi zagadnieniami i próba ich przeniesienia w arkana alternatywnego scenariusza przyniosła wiele radości, a wyróżnione prace dydaktyczne studentów, po szczegółowej konsultacji z metodykami Uniwersytetu Dzieci, zostały uhonorowane publikacją w Internecie.

Wnioski

Efekty współpracy uczelni z Uniwersytetem Dzieci można by przedstawić następująco:

- poznanie przez studentów metody pracy badawczej należącej (według podziału Wincentego Okonia) do metod samodzielnego dochodzenia do wiedzy, do tzw. metod problemowych;
- ukazanie studentom ciekawej, alternatywnej propozycji dydaktycznej, rzetelnie opracowanej, a także przygotowanej od strony metodycznej;
- przedstawienie sposobu pracy grupy specjalistów, entuzjastów edukacji, współpracujących z nauczycielami;
- wzrost kreatywności i twórczości podczas tworzenia własnych scenariuszy opartych na intrygujących pytaniach o świat;
- ukazanie studentom realnej możliwości łączenia teorii z praktyką;
- podkreślenie praktycznego efektu pracy studentów na zajęciach dydaktycznych (najlepsze scenariusze mogły zostać opublikowane w Internecie);
- ukazanie interdyscyplinarności w pedagogice (na przykładzie współpracy naukowców różnych dyscyplin w realizacji części inspirowanej, wzbudzającej ciekawość dzieci);

- nauka myślenia filmowego w przedstawieniu wybranego przez siebie pytania (współpraca studentów pedagogiki ze studentami dziennikarstwa celem stworzenia krótkiego filmu edukacyjnego).

Podsumowanie

W trakcie pisania niniejszego tekstu autorka kilkakrotnie zastanawiała się nad nazwą opisywanej metody pracy badawczej – czy jest to metoda alternatywna czy innowacyjna?

Poszukując odpowiedzi na tak zadane pytanie chciałabym przedstawić ujęcie Czesława Kupisiewicza, które stanie się zarazem konkluzją artykułu:

Alternatywność w edukacji ma konotacje szersze i nie może być redukowana wyłącznie do kategorii całościowych systemów pedagogicznych funkcjonujących w szkołach autorskich, lecz powinna obejmować także częściowe lub niepełne ujęcia alternatywne, które dotyczą tylko pojedynczych składników procesu edukacji¹⁵.

¹⁵ E. Zamojska, *Alternatywność i innowacyjność w edukacji współczesnej – na przykładzie Czech*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” 2012, nr 1, s. 105.